Dragan Kalaba

zamenik Okružnog javnog tužioca, Čačak

MERA BEZBEDNOSTI OBAVEZNO LEČENJE NARKOMANA*

Novi Krivični zakonik, koji je stupio na snagu 1. 1. 2006. g., je uneo novine u sistemu krivičnih sankcija. Mere bezbednosti su posebno vrsta krivičnih sankcija, a kada je reč o meri bezbednosti obavezno lečenje narkomana predviđeno u čl. 83. KZ, valja ukazati da je biv. OKZ, a u čl. 65. predvideo na jednom mestu meru bezbednosti obavezno lečenje alkoholičara i narkomana, a što je u sadašnjem zakonskom rešenju razdvojeno na meru bezbednosti obavezno lečenje narkomana predviđeno u čl. 83. KZ i obavezno lečenje alkoholičara predviđeno u čl. 84. KZ.

Naravno, i u ovom slučaju važi opšta svrha izricanja mera bezbednosti predviđeno u čl. 78. KZ, a to je da se otklone stanja ili uslovi koji mogu biti od uticaja da učinilac u buduće ne vrši krivična dela.

U pogledu uslova za izricanje svih mera bezbednosti shodno čl. 80. KZ, pa i mere predviđene u čl. 83. st. 1. KZ, neće se ovde analizirati, a pogotovo dati prikaz teorijskog razmatranja tekuće problematike. Ova tema je predmet mnogih stručnih radova, a sada, po sopstvenom izboru upućujem na sadržinu rada mr Radojke Veljić *Primene mere bezbednosti obavezno lečenje alkoholičara i obavezno lečenje narkomana u krivičnom zakonodavstvu Srbije* objavljeno u časopisu *Izbor sudske prakse* br. 3/09, str. 19.

Smatram da povodom zadate teme treba dati karakteristični primer iz tužilačko-sudske prakse, izneti uočene probleme i staviti pedlog za razjašnjenje istih.

Sušтина ovog rada jeste prikaz dva slučaja koji u osnovi predstavljaju isti krivičnopravni događaj, ali su pred Vrhovnim sudom Srbije kao krajnjoj instanci rešeni na različite načine.

* Rad primljen: 22. 06. 2009. godine.

Prvi slučaj:

Presudom Okružnog suda u Čačku K. 162/07. od 25. 3. 2008. g. okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga iz čl. 246. st. 1. KZ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 meseci uz uračunavanje vremena provedenog u pritvoru, a takođe mu je izrečena mera bezbednosti obavezno lečenje narkomana u ustanovi otvorenog tipa u Zdravstvenom centru „Dr Dragiša Mišović” u Čačku, a ukoliko se okrivljeni ne podvrgne lečenju ili isto samovoljno napusti, biće zamenjena merom obaveznog lečenja u ustanovi zatvorenog tipa.

Presudom Vrhovnog suda Srbije Kž. 1346/08. od 10. 6. 2008. g., odbijaju se kao neosnovane žalbe Okružnog javnog tužioca u Čačku i branioca okrivljenog, a presuda Okružnog suda u Čačku K. 162/07. od 25. 3. 2008. g. se potvrđuje.

U obrazloženju presude je navedeno sledeće:

Žalbom branioca okrivljenog se neosnovano ukazuje da je izreka presude protivrečna i usled toga nerazumljiva s obzirom da je okrivljenom izrečena kazna zatvora u trajanju od 10 meseci, a pritom je izrečena i mera bezbednosti obavezno lečenje narkomana u ustanovi otvorenog tipa, te nije određen period u kome će se okrivljeni podvrgnuti lečenju, a Vrhovni sud ovakve navode žalbe ocenjuje neosnovane.

Naime, mera bezbednosti obavezno lečenje narkomana u smislu čl. 83. st. 1. KZ će se izreći u slučaju kada je učinilac izvršio krivično delo usled zavisnosti od opojne droge i kod kojeg postoji ozbiljna opasnost da će usled ove zavisnosti da vrši krivična dela. Iz nalaza i mišljenja veštaka neuropsihijatra dr Milije Radivojevića proizilazi da se radi o zavisniku od heroina koji koristi najmanje jednu četvrtinu grama dnevno, da postoji opasnost od dalje zloupotrebe narkotika i da je potrebno odrediti meru obaveznog lečenja narkomana otvorenog tipa.

Odredbom čl. 83. st. 2. KZ proizilazi da se mera obaveznog lečenja narkomana izvršava u zavodu za izvršenje kazne ili drugoj odgovarajućoj zdravstvenoj ili specijalizovanoj ustanovi i traje dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od 3 godine, što znači da je predviđeno gde se ima takva mera izvršiti, a prvostepeni sud je opredelio da je to ustanova otvorenog tipa u Zdravstvenom centru „Dr Dragiša Mišović” u Čačku, a pritom pravilno prvostepeni sud nije opredelio vreme trajanja ove mere, jer ista traje dok postoji potreba za lečenjem, ali prema navedenoj zakonskoj odredbi ne može trajati duže od 3 godine iz čega proizilazi da je prvostepeni sud postupio u svemu u skladu sa odredbom čl. 83. KZ.

Drugi slučaj:

Presudom Okružnog suda u Čačku K. 95/07. od 3. 1. 2008. g. okrivljeni je oglašen krivim zbog krivičnog dela neovlašćeno držanje opojnih droga iz čl. 246. st. 3. KZ i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od 8 meseci u koju se ima uračunati vreme provedeno u pritvoru. Istovremeno

mu je iržečena mera bezbednosti obavezno lečenje narkomana u ustanovi otvorenog tipa u Medicini rada u Čačku, s tim da će se u slučaju nepoštovanja ove mere, ista zameniti merom obavezno lečenje u zdravstvenoj ustanovi zatvorenog tipa.

Presudom Vrhovnog suda Srbije KŽ. 763/08. od 24. 4. 2008. g., povodom žalbe Okružnog javnog tužioca u Čačku i po službenoj dužnosti preinačuje se u pogledu odluke o meri bezbednosti presuda Okružnog suda u Čačku K. 95/07. od 3. 1. 2008. g. tako što Vrhovni sud okrivljenom... izriče meru bezbednosti obavezno lečenje narkomana koja će se izvršiti u Zavodu za izvršenje kazni ili u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi koja će trajati dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od 3 godine, s tim što će se vreme provedeno u ustanovi za lečenje uračunati u izrečenu kaznu zatvora, dok se žalbe Okružnog javnog tužioca u Čačku i branioca okrivljenog odbijaju kao neosnovane, a prvostepena presuda u nepreinačenom delu, potvrđuje.

U obrazloženju je između ostalog navedeno:

„Po oceni Vrhovnog suda, prvostepeni sud je u pobijanoj presudi povredio Krivični zakon i to čl. 369. tačka 5. ZKP zato što je prekoračio ovlašćenja koja ima po zakonu, kada je okrivljenom izrekao meru bezbednosti obavezno lečenje narkomana u ustanovi otvorenog tipa — Medicini rada u Čačku s tim da će se u slučaju nepoštovanja te mere ista zameniti merom obavezno lečenje u zdravstvenoj ustanovi zatvorenog tipa.

Ovo zato, jer je okrivljeni zbog krivičnog dela iz čl. 246. st. 3. KZ osuđen na kaznu zatvora, a shodno odredbama iz čl. 83. KZ, mera bezbednosti obavezno lečenje narkomana može se izvršiti na slobodi jedino ako se izriče uz novčanu kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili uz oslobođenje od kazne.

Stoga je ovaj sud povodom izjavljene žalbe a po službenoj dužnosti, s obzirom da na navedenu povredu krivičnog zakona nije ukazano u izjavljenoj žalbi Okružnog javnog tužioca, preinačio prvostepenu presudu u pogledu odluke o meri bezbednosti, tako što je okrivljenom izrekao meru bezbednosti obavezno lečenje narkomana koja će se izvršiti u Zavodu za izvršenje kazne ili odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi, a koja će trajati dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od 3 godine, s tim što će se vreme provedeno u ustanovi za lečenje uračunati u izrečenu kaznu zatvora, pa je samim tim otklonjena navedena povreda Krivičnog zakona iz čl. 369. tačka 5. ZKP koju je učinio prvostepeni sud u pobijanoj presudi”.

Dakle, sudska praksa je neumoljiva, pa ista kada se prati i analizira otkriva ovakve slučajeve koji ne bi smeli da se dogode, jer u prvom slučaju se očigledno radi o povredi Krivičnog zakona.

Sada je potrebno konsultovati zakonski propis:

U čl. 83. st. 1. KZ su dati uslovi koji moraju da se ostvare da bi se izrekla mera predviđena u čl. 83. st. 2. KZ (tzv. mera zatvorenog tipa) i u

čl. 83. st. 5. KZ (tzv. mera otvorenog tipa) gde je jasno navedeno da se navedena mera bezbednosti izvršava na slobodi ako je izrečena uz novčanu kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu ili oslobođanje od kazne.

U svim drugim slučajevima, kada js okrivljeni osuđen na kaznu zatvora ima se primeniti odredba čl. 83. st. 2. KZ, a sa trajanjem predviđeno u čl. 83. st. 3. KZ.

U oba prikazana slučaja su okrivljena lica osuđena na kaznu zatvora od strane prvostepenog suda, pa taj sud je jedino mogao uz pravilnu primenu zakona da izrekne meru bezbednosti predviđenu u čl. 83. st. 2. KZ, a kada je, kao u prvom slučaju pogrešno primenio Krivični zakon, istu grešku čini i drugostepeni sud, jer je prema datoj situaciji mogao da preinači prvostepenu presudu i izrekne meru bezbednosti predviđenu u čl. 83. st. 2. KZ, kao što je učinio u drugom slučaju.

Osim toga, i jezičko tumačenje odredbe čl. 83. st. 2. KZ je potvrda našeg stava da samo u slučaju osude na kaznu zatvora ima mesta izricanju mere bezbednosti obavezno lečenje narkomana primenom navedenog zakonskog propisa.

Dakle, tada se navedena mera bezbednosti izvršava u Zavodu za izvršenje kazne ili odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi i ima da traje dok postoji potreba za lečenjem, ali ne duže od 3 godine.

Osim toga, i u čl. 13. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (Službeni glasnik Srbije, 85/05) je jasno predviđeno da su zavodi: Kazneno-popravni zavod i Okružni zatvor za izvršenje kazne zatvora, Kazneno-popravni zavod za žene, za izvršenje kazne zatvora i maloletničkog zatvora izrečene ženama, Kazneno-popravni zavod za maloletnike, za izvršenje kazne maloletničkog zatvora, Specijalna zatvorska bolnica, za izvršenje mere bezbednosti obavezno lečenje narkomana.

To dakle znači, da samo u slučaju osude na kaznu zatvora ima mesta izricanju mere bezbednosti obavezno lečenje narkomana iz čl. 83, a koja se izvršava u Zavodu za izvršenje kazne ili u odgovarajućoj zdravstvenoj ili drugoj specijalizovanoj ustanovi. U svakom slučaju „odgovarajuća” zdravstvena ustanove jeste Specijalna zatvorska bolnica, odnosno kako se u ranijem periodu često koristio termin „lečenje zatvorenog tipa”.

Kako pravilnim tumačenjem navedenih zakonskih propisa jasno proizilazi da izrečena kazna zatvora ima logički nastavak izvršenja samo mere bezbednosti iz čl. 83. KZ, kao mere tzv. zatvorenog tipa, to onda podrazumeva i pravilnost primene Krivičnog zakona, a imajući u vidu navedena dva karakteristična primera.